

הלוקח עובר פרתו פרק שני בכורות

יח.

עין משפט
ג'ר מצוה

בט ב מיי פ"ט מהל' רמב"ם
ה"מ:
ג ב מיי פ"ט מהל' צבורות
ה' א פ"ט ע"ד י"ד מ'
ש"מ פ"ט א:

רבינו גרשום

סבר לה כר' יוסי. ואמתי לרבא לא דרשין דתנא קמא סבר א' אפשר לצמצם והויין שתייהן רחוקות כדאמרן בתנאי: והוי' כר' יבאוי לתנא קמא א' אי אפשר לצמצם אמר כן לא מניא אלא הוי' א' חזא קרובה: יבאו עגלה אחת בשותפות ויתנו. אם אני הקרובה תבא העגלה עלי ואם חברתי הקרובה תבא עליה: מאי הוי' עגלה לרבנן אפשר א' אי אפשר: אלא ש"מ א' אפשר לצמצם קטב ומשום הכי יבאו אחת ויתנו כדאמרן: אמר ר' חייא משמיה דר' יוחנן ר' עקיבא דאמר ר' עקיבא היינו שיטתו איהו הוא הכתוב מן האחד ויטול הכתוב הכתוב בלבד: א"ל ר' חייא לר' יוחנן. בשעה שלמד זה הלכה ממנו: והוא אגון משמנין תנן. דמשמע שיהלוק העלוי בשוה: כפיי'תא. תמריס רביס: מסיפא. מדוקיא רביס: אמיצא מחברוי ע"ה דאי ס"ד משמנין ביניהן להלוק הכל בשוה כפיסא נמי ליפלגו בשוה: אלא מאי משמנין. שמן היא ביניהן. כלומר דסברא ליה דאי ס"ד משמנין ביניהן להלוק הכל בשוה כפיסא נמי ליפלגו בשוה: אלא מאי משמנין. שמן היא ביניהן. כלומר דסברא ליה דאי עקיבא דר' יוחנן על החתונה דרשין כחוש והשומן שחברו מוטב מזה הוא ביניהן ואמר לו ישראל רביס: איהו דהאי בכור שוקול ואי לא לית לך תו מריד: מ"ט דר' מאיר. דמחייב במתנות. א' לר' עקיבא לא צריך למיבעי דכיון מ"ט מחייב משום דכיון דבצורין ליה ריעיה ומסתאב דאי דינו שיהא חייב במתנות הואיל ואסתאב ליה אלא לר' מאיר דלא מצריך ליה ליסתאב אמאי מחייב במתנות הא אמתי ש"ל דין בכור עליו: אמר ר' יוחנן הואיל וכהן בעל עליו מב' צדדין כו'. ומשום הכי אפי' לא שנתא חייב במתנות. ואי ספריס דכתיב בהו מ"ט דר' עקיבא ומתני' נמי ליבעי להאילי רובא עליו כהן כו': עשו את שאינו זוכה בו כהן שהוא בדי ישראל שפטור מן המתנות כיוכה באותו שהוא ביד כהן שפטור ואפי' ולא זכה ביה באידין שווה רבנן כמאן דזכה ביה וחשוב כמו שמכור לישראל בכור במימרו בשביל זה שזכה בו כהן לצמצם נמצא שחלפיו דארתו של ישראל הוא ביד כהן ומכר לו הכל הגוף והמתנות הילכך פוסר ר' יוסי: הכל מודים בספק בכור שאין חלפיו ביד כהן. כגון ספק זכר ונקבה דאין כאן לכהן כלום וצריך ודאי חייב במתנות: מהו דתימא טעמא דר' יוסי. לאו משום חלפין אלא משום דאי מחייבת ליה במתנות סבר חולין

לנמצא אותו שקדם הוי עשירי אפי' ישמקו צו והוה ליה כאליו קרא לעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי דאין אחד עשר קדוש שלא נעקר שם עשירי ממנו וכן צההיא דסוף פ"ב דחולין (דף נה:) דתחת אמו פרט ליתום דאוקימנא צוה פירש ליתמה וזה פירש לחיים וכן צפרק צהמה המקשה (חולין דף ע.) גבי הא דבעי רבא הלכו מצדדים אחד הרוב יש לדמות דהיא דלקמן צפרק צהמה (דף פ:) דאפילו סבר אי אפשר לנמצא שיהו דאין יכול להכיר אי זה קדם משום לחצורו ומכיון לקרות שניהם עשירי וצבת אחת קראם לא דמי לקרא לעשירי עשירי ואח"כ לאחד עשר עשירי וצמנוך דקאמר התם דכל צבת אחת תריוויה קדשי לאו ממש צבת אחת צמנוס אלא דפרששין ומיהו קשה דבעירוצין פרק מי שהוציאו (דף ג.) ופ"ב דקדושין (דף נה.) פריך מהא דילאו שנים צעשירי לרבה דלאמר כל שאינו צוה אחר זה אפי' צבת אחת אינו ומשמע דקשה ליה דהוה לן למימר דכיון דצוה אחר זה אין לו האחרון קדוש צבת אחת לא יהא קדוש זה ולא זה כמו מקדש אשה ואחותה היחיד יכול להיות זה ע"ש"ל קריאת שם ידיה מהכא כיון דאי אפשר לנמצא ונמנה כשן עשירי מאליו קדוש וי"ל דמזמרח פריך היחך הוא (ה) הקדוש כיון דלמי קדוש אלא מחמת דיבורו:

אדאבלת בפנייתא בבבא

צונטרס צדוד פ' שהייתה אוכל תמריס צצבל ומעדן כן עלמך טרחנו לייצבה וכן פירש רבינו שמואל צפ' צית כור (צ"ב דף ק:) וקשה דהוה ליה למנקט תמריס דכפיי'תא הוא לשון גריעותא דלאמר צריש צכל מערבין (ערכין דף כה:) דכפיות אין נקחוס צכסף מעשר אלא אומר דה"פ מוטב שיהיה לך להיות אכלי ולטרות צכלה ולפרסה משתייה אכל כל כפיות צצבל פ' עשיו את שאינו זוכה בזוכה. הא דלאמר צסוף כל הגט (גיטין דף ג.) גבי מלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהם ממלקטס הא מני ר"י דלאמר עשו את שאינו זוכה כוכה ארצי יוסי דהכל קאי דכולה ציד כהן עשהי נתן לו המעות ולא קאי לו ארצי יוסי צפ' שנים אומזין (צ"מ דף ג.) גבי השוכר א"ר אלעזר הכל מודים בספק בכור שאין חלפין ביד כהן שהייב במתנות הכל מודים מאן ר' יוסי פשיטא עד כאן לא קא פמר ר' יוסי התם אלא דחלפין ביד כהן דרעשו שאינו זוכה כוכה אבל אין חלפין ביד כהן לא מהו דתימא טעמא דרבי יוסי דקסבר דאי מחייבת ליה במתנות אתי ליה לדי גיזה ועבודה אע"ג דאין חלפין ביד כהן ו קא משמע לן ובי מצית אמרת הכי ו והתני סיפא שהיה רבי יוסי אומר כל

סבר לה כר' יוסי הגלילי. וקא מיבעיא לן לרבנן: אי אפשר לנמצא. הילכך לא היו עורפין דכל אחת אומרת אני איני קרובה: אפשר לנמצא. וקרובה אפילו קרובות: ויסגו. דפרששין לעיל: דכונן עמא אפשר לנמצא. דכרבי יוסי הגלילי סבירא להו: מאי הוי עגלה. אליבא דרבנן: שמי עגלות. דאפשר לנמצא וקרובה אפי' קרובות: לייסי סרמי. דהא לא מני לאתנויי דהא שתייהן שוות: א"א לנמצא. הילכך מנו לאתנויי: הוה דכריא נפק צרישא. דמכרוב צריאותו קדם את אחיו: הכהן נוטל כחוש. לרבי עקיבא: והא משמנים סגן. דמשמע מה שיהי' ו (א) השור מחצירו ואומן דמיס יחלוקן: דאדלנס דפנייתא צצבל. צעוד שהייתה (א) אוכל תמריס צצבל ומעדן פ' עלמך: סרגימא. דהאי מילתא דר' עקיבא ודייקא לה מסופא: דמי הדדי פליגי. דלתריוויה יהא חלק צעניהם ה"נ יחלוקו את החי: שומן יהא צניסן. מה שאחד שמן יפה מחצירו יהא מוטל צניסה ועליו יצאו לדין ויטעון ישראל לכהן אייתי ראיה כו' כי היכי דסבר ר' עקיבא צפיסא המוציא מחצירו עליו הראיה: מאי טעמא דר"מ. דקמני סתמא דמתני' חייב צמתנות: אי צבור הוא כוניה דדי. והאי דשקיל אלא הוי חולין ומסדרנא י"ל לך ניהלך ושקילנא מתנות מנייה: עשו שאינו זוכה כוכה. אע"פ שלא זכה כהן צהאך דהא לא מנא לדיה מעולם עשאוהו כאליו זכה צו הואיל ומעיקרה הוה שייכא ציה יד כהן דשמא והאי י"ל נינהו שויה צצנן כהן דמעא לדיה לשום צבורה: וזכין ליה לישראל צמומיה. והדר שקליה לאידך חלופיה וצבור שמכרו כהן לישראל פטור מן המתנות דאיתקש ללצי ואיל (א) צפרקא קמא (לעיל דף ג.): צספק צבור פ' שאין חלפין ביד כהן. שלא נוטל כלום מתתיו כגון דקמני מתני' (א) וכן קשה אין כאן לכהן כלום והאי זכר ספק בכור הוא שנתא יאחא נקבה תחלה וירעה ויאכל צמומו לצעלים: שחייב צמתנות. דהכא ליכא למימר עשאוהו כמי שמכרו כהן לישראל דהא לא (א) צא י"ל חלפין ליד כהן כלום: אי מחייב ליה. לספק צבור צמתנות אתי למימר חולין גמור הוא ואתי למישרי צניסה ועבודה: ומי מליס אמרה. דטעמא דרבי יוסי משום גיזה ועבודה הוא: צספק מעשר. כגון שקפך אחד מן המעשרין לתוכס דלמרינן צפ"ב (לקמן דף נה:) כולם יעשו עד שיקטלצו ויאכלו צמומו לצעלים. ספק מעשר אין כהן צא עליו משני דדדין דלס מעשר הוא אין לכהן חלק צו דמעשר קרב שלמים ונאכל לצעלים: ומי מליס אמרה הכי. דטעמא דרבי מאיר משום שלא משתכח תורת מתנות: כל

(א) נלע"ט. ויבמות י"ט. כה. עשית לך. (ב) צ"ב ק"א; (ג) כ"מ י"ב; גיטין ל, ד; ון: ד"ה אפשר לנמצא ומתוך; (ד) צ"ל שהיית; (ה) אלא צא חלפיו ליד י"ק; (ו) מאן שקין (ע"ה); (ז) לנפליס דס"ד דאח"כ מ"ה"ד ספק מעשר אין כהן ק"א; (ח) צ"ל דלל קרובת השם ידדיה כו' לנמצא ממה שפך כו'; (ט) דאי אפשר לנמצא שפך קדוש י"ק; (י) צ"ל שהיית; (יא) וצבורין ערך כפת פירש פירי על תמר שאינו ממשל לעולם.

הגהות הב"ח

(א) ג"מ דהא מני ליפולו: (ב) רש"י ד"ה וס' עשיתן וכו' שיהי' שרומן מחבירו ואומן: (ג) ד"ה חזין וכו' ללצי ואיל בפייקין דף טו ה"מ: (ד) ד"ה שחייב וכו' דהא לא חלפיו: (ה) הוה (צדף הקדוש) ד"ה אפשר וכו' הוא קדוש כיון דאי אפשר לצמצם אינו קדוש כו':

מוסף רש"י

עד דאכלת בפנייתא. תמריס צצבל שהיית מעורר עלמך ולא היית עוסק מחצירו ומקמרו ליה (רשב"ם ב"ב פ"ד). עשו שאינו זוכה כוכה. צמקומות הרבה. מני מעקה עשו. כן י"ל ע"י צניסן. צניסן (גיטין ע"ג): המנקף צבלש איות ומלוות חיות ועופות ומצליח הרבה וצנכיות (כאן) כל שחלפיו ציד כהן פטור מן המתנות וצמנוסא צמניס אומזין (צ"מ י"ב). השוכר את הפועל י"ל וכן צו חלפיו. דלמי"ט חלפין וי"ל נקטן עשאוהו כוכה. וצכין י"ל למי מפני מעקה עשו (גיטין ל').

שיטה מקובצת

א' אלא דכר"ע לובי נגאי אפשר: א' אומר הכהן בורר: א' כחוש את ה' נמחה: א' איל דאבלת כפיי'תא כבבל תרימנא אגן הכה מסיפא: א' לדיה דכהן שוניה רבנן כמאן כו' חובתי ניהליה לישראל: א' חלפיו נמי וצכיל לקפן כמכור: א' כהן נמי: א' הכי והא נמי: א' השור האחד מחבירו: א' ומעדן את עצמן: א' ומתורגא ליה תיבת ניהוה נמחה: א' שאין חלפיו ביד כהן שלא נוטל כהן כלום תחתיו כגון מתני' דקמני זכר: א' חלפיו ליד: א' עתה אר"י האחד עשר קדוש: עתה אר"י דרל קריאת: א' קאי אר"י הוא דרבי: א' אחריו הוא משום: א' למאי דפרשיס: א' דהתם כחידודא כו' יוסי אמר"י לא מוקמינן:

(א) דברי רבינו חנון דהלא לנאורת קמס ממני דהוא ר"מ ור"י עשה אלא דר"ע ור"ע מתקן ולדיה שהי ידעה עד שמתפלג וי"ט.